

جه نهرال فاسوم و رژمانا نهوی یا کوردی

(Syntax). نقیسه‌ری په‌رتووکا خو ب هندک نقیسه‌یین
ئهده‌بی وه‌کی هوزان و کورته‌چیروک و چند پارچه‌تیکسته‌کان
ژ ئینجیلا یوحنا بدوماهی ئینایه. هه‌روه‌سا نقیسه‌ری
ئیندی‌کسه‌کا باش وه‌ک په‌یقسازی و فه‌ره‌نگوکه‌کا بچو‌یک یا
په‌یشان، کو هه‌می هاتینه وه‌رگیران بو زمانی ئینگلیزی، ب
رێزک‌نه‌کا ئه‌بجهدی ئینایه خوار. ئه‌فه سه‌ره‌رای فه‌ره‌نگوکه‌کا
کورت یا زاراڤین رژمانی کو ژلایی وه‌رگیری فه‌هاتیه زبده‌کرن.
ئه‌فه هه‌ر بو هندئ یه‌داکو خوینده‌قانی شه‌هره‌زایی دقان
زاراڤاندا هه‌بیت، هه‌روه‌سا چونکی زاراڤین رژمانی د کوردیا
مه‌یا نوکه‌دا ب گه‌له‌ک ش‌یوازان ده‌ینه نقیسه‌یین. ژبو کومکرنا
داتابان دکتور فاسومی دیالیکتا ده‌قرا ساووج‌بلاغی (مه‌بادئ)
وه‌رگریه‌ و هه‌می نموونین خو هه‌ر ب وئ دیالیکتی نقیسه‌ینه،
له‌وما ئه‌لیفبیتکا کوردی-عه‌ره‌بی یا وی ده‌می (کو دبیته
رینقیسا فارسی یا نوکه) بکارئینایه. ئه‌فه‌ژی وئ چه‌ندئ
دیاردکته کو نقیسه‌ری شه‌هره‌زاییه‌کا باش د دیالیکتا
مه‌بادئ دا هه‌بوویه. هه‌روه‌سا بو دروست خواندنا په‌یڤ
و فریز و رستان، نقیسه‌ری راستنقیسا ئینگلیزی په‌یره‌وکریه.
لقیره وه‌رگیری په‌رتووکئ ژئ ئه‌فه راستنقیسه هه‌می ب
رینقیسا کوردی یا نوکه د کفاناندا [ ] نقیسه‌ینه. بو نموونه
په‌یقا «سرد» ب ره‌نگی [سه‌رد] دناف کفاناندا هاتیه نقیسه‌یین.
ژبه‌ر تیکه‌لیا دکتور فاسومی دگه‌ل خه‌لکن ده‌قه‌ری ئه‌وی
ش‌یایه فی‌ری زمانین کوردی و تورکی و ئاشوری ببیت. له‌وما بو
پتر خزمه‌تکرنا زمانن کوردین، چه‌ندین نقیسه‌یین و وه‌رگیران ب
قان زمانان هه‌نه. بو نموونه لسالا ۱۹۱۹ئ هه‌ر چوار ئینجیل
ب ناف و نیشانن ئینجیلا پیروز (انجیل مقدس) بو دیالیکتا
موکری یا ده‌قرا مه‌بادئ وه‌رگیرایه. دیسان ئه‌فه په‌رتووکا
رژمانن یا لهر ده‌ستئ مه‌ده‌مان سالدا نقیسه‌یه.

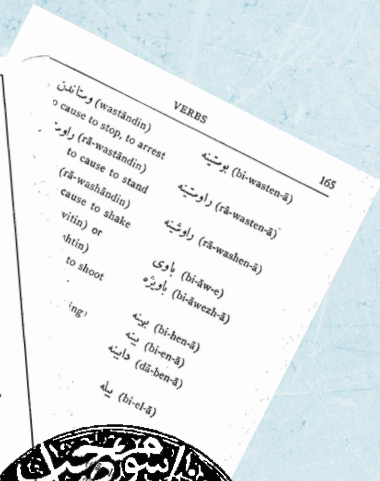
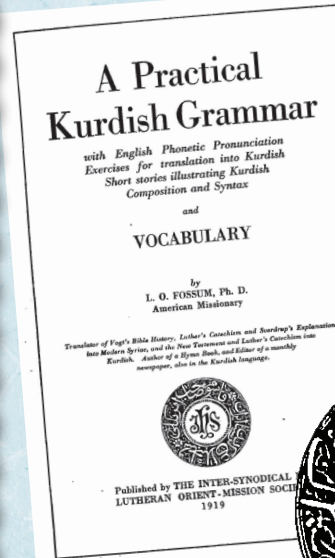
لودئیک ئولسن فاسوم Ludvig Olsen Fossum (۱۸۷۹-
۱۹۲۰) هه‌لگرئ باوه‌رناما دکتوراین دبواری زمان و ئه‌ده‌بیاتاندا
میسوینه‌ره‌کئ ئه‌مریکی یئ نه‌ژاد نه‌روبیجی بویه. روه‌له‌کئ
به‌رچاف د خواندن و فه‌کولینا زمان و ئه‌ده‌بیاتا کوردیدا
هه‌بوویه. ژبه‌ر قئ چه‌ندئ ئه‌و دگه‌ل گروه‌کا مسیونه‌رین
لوتهران یین روه‌هلاناس هاتیه ده‌قرا ئورمیی ل روه‌هلانن
کوردستانن، و ژ ساللا ۱۹۰۶ئ تا ۱۹۰۹ئ ئه‌و دگه‌ل هه‌قزینا
خو و کچا خو یا ساڤا لوپ‌رئ ژبایه. لئ ژبه‌ر به‌لاقبوونا تاپا
مه‌لارایی یا فه‌گر، خیزانا وی فه‌دگه‌ریته وه‌لاتئ ئه‌مریکا،
به‌لئ ژبه‌ر کار و ئه‌رکین خو یین مسیونه‌ری دکتور فاسوم
نه‌شیا ده‌قرا مه‌بادئ بجه‌ به‌یلیت. لسالا ۱۹۲۰ئ ئه‌و ب
کاره‌کی خیرخوازی فه‌ستا ئیریقانا ئه‌رمینیا دکته، به‌لئ
لوپ‌رئ نه‌خوش دکه‌قیته و وه‌غهر دکته بیی کو بو دوماهیک
چار هه‌قزینا خو و کچا خو ببینیت.

په‌رتووکا «رژمانا کوردی یا پراکتیکی» A Practical
Kurdish Grammar ژ لایئ دکتور فاسومی فه‌ه لسالا ۱۹۱۹
ئ هاتیه نقیسه‌یین، و ل ویلایه‌تین ئه‌مریکی یین ئیکگرتی
ژ لایئ کومه‌لا میسونه‌رین لوتهران یین هه‌فیشک فه‌ه
هاتیه چاپکرن. ئه‌فه په‌رتووکا رژمانن ژ پتری ۲۰۰ لاپه‌ران
پیکهاتیه، و بو ۱۴ به‌شان هاتیه پارقه‌کرن: ئه‌لیفبیتکا
کوردی (Kurdish Alphabets)، ناف (Nouns)، هه‌فاناف
(Adjectives)، جه‌ناف (Pronouns)، کار (Verbs)، هه‌فالکار
(Adverbs)، داچه‌ک (Prepositions)، گریدهر (Conjunctions)،
نیشانین مهنده‌هوشین (Interjections)، په‌یفسازی کوردی
(Kurdish Morphology)، په‌یقین پیکهاتی یین کوردی
(Kurdish Compound Words)، رینقیسا کوردی (Kurdish
Orthography)، ته‌قلی هه‌ف (Miscellaneous)، و سینتاکس

L. O. Fossum

موهرا
چنهال
فاسومی

زیده‌باری نقیسین و وه‌گێرانیین دکتور فاسومی ، ئەوی د سالانیین جه‌نگی و ته‌نگاڤیی دا گه‌له‌ک هه‌وار و گازیین خو برینه لایه‌نن خێرخواز، به‌لێ پتیریا بزاقین وی بو بده‌ستفه‌ئینانا هاریکاریان بو گوردان بی ئەنجام بویه. بو نمونه لسالا ۱۹۱۳ئ ئەو چاڤه‌رئ ئاڤاكرنا نه‌خوشخانه‌یه‌كی بول مه‌بادئ، به‌لێ نه‌هاته ئاڤاكرن. دیسان ئەول هیڤیی بو چاپخانه‌یه‌ك ژ لایئ نه‌ته‌ویئ ئیكگرتی قه‌ به‌ئته دروستكرن بو هندئ په‌رتووکیین قوتابخانی بو خویندكارین كورد چاپ بکهت، به‌لێ ئەوژئ نه‌هاته بجه‌ئینان، و نه‌چار بو بده‌ست هنده‌ك ژ فان په‌رتووكان لدویڤ پیدڤیا هنده‌ك قوتابخانان ئاماده بکهت. له‌وما ئەو به‌رامبه‌ر ئەفان لایه‌نن خێرخوازی هه‌رده‌م یئ بی زار و بی هیڤی بوو.

د میژوو یا نقیسینا رێژمانا کوردیدا گه‌له‌ك رێژماننقیس هاتینه‌كو لسه‌ر زمانئ کوردیی بگشتی و دیالیکت و زاریین وی بتایبه‌تی چه‌ندین په‌رتووک و بابه‌تین رێژمانئ نقیسینه. هه‌ر رێژماننقیسه‌کی ره‌خه‌ل مژار و نقیسینن به‌ری خو کریه، و نقیسینا خو لسه‌ر رێژمانا کوردیی ب نویتەر و باشتر و ریک و پیکتر دیتی. له‌وما دکتور فاسومی ژئ ب هه‌مان ره‌نگ د ده‌سپیکا په‌رتووکا خودا ره‌خه‌ل رێژماننقیسین به‌ری خو کریه و په‌سنا رێژمانا خو کریه. ب دیتنا وه‌گێری په‌رتووکا رێژمانا کوردی یا پراکتیکی ئیک ژ باشترین و تیروته‌سه‌لترین په‌رتووکانه‌كو ژلایئ میسیونه‌رانقه‌ هه‌تا نووکه‌ لدور رێژمانا کوردیی هاتیه‌ نزیسین.

”
ژ بو دوانلوودکرنا ئەڤی په‌رتووکی
ئەڤی بارکودی سکان بکه“

